

**TALKING NOTES ZA MHE. THOBIAS E. M. ANDENGENYE, MKUU WA
MKOA WA KIGOMA WAKATI AKIZUNGUMZA NA WAJUMBE WA BARAZA
LA MADIWANI LA HALMASHAURI YA WILAYA KAKONKO
TAREHE 11 JUNI, 2021**

UTANGULIZI

Mhe. Fidel Chiza Nderogo - Mwenyekiti wa Halmashauri,

Mhe. Brig. Gen. Hosea Maloda Ndagala - Mkuu wa Wilaya,

Mhe. Abdallah Rajabu Magembe - Makamu Mwenyekiti wa Halmashauri,

Ndg. Masumbuko S. Magang'hila - Mkurugenzi Mtendaji (W),

Ndg. Valence Rutakyamirwa - Mkaguzi Mkuu wa Nje (NAOT),

Ndg. Samoja Sadock Ndilaliha - Mwenyekiti wa CCM Wilaya,

Ndg. Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Ndg. Wajumbe wa Kamati ya Usalama ya Wilaya,

Wah. Madiwani,

Ndg. Watendaji katika ngazi mbalimbali,

Ndg. Wageni Waalikwa,

Ndg. Waandishi wa Habari,

Mabibi na Mabwana.

Nawasalimu kwa Jina la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania!

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Natoa Shukrani kwa Uongozi wa Wilaya ya Kakonko na Halmashauri ya Wilaya Kakonko kwa Mwaliko wa kushiriki na kuzungumza na Wajumbe wa Baraza la Madiwani na Wananchi waliofika kufuatilia Mkutano huu Maalum wa kujadili **Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2019/2020.**
- Hii ni mara yangu ya kwanza kupata nafasi ya kuzungumza nanyi katika Baraza lenu tangu nilipoteuliwa kuwa Mkuu wa Mkoa wa Kigoma.
- Hili ni jambo la heshima kwangu kwani nitapata fursa ya kusikiliza namna mnavyoendesha majadiliano yenu na kuwashauri kadri itakavyohitajika wakati Mkutano ukiendelea.
- Nawapongeza kwa utekelezaji mzuri wa majukumu yenu licha ya changamoto kadhaa mnazokabiliana nazo.
- Nawapongeza kwa hatua mlizochukua kufuatia Maelekezo niliyoyatoa katika Mkutano kama huu uliofanyika mwaka 2020 ambapo mapungufu kadhaa yalibainika katika Utendaji wa jumla wa Halmashauri na Usimamizi wa Fedha.
- Nawashukuru nyote kwa mahudhurio yenu mazuri.

TAARIFA YA CAG KWA HESABU ZA MWAKA 2019/2020

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Nimesoma Ripoti Kuu ya mwaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali juu ya Taarifa za Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2019/2020 ambayo pamoja na mambo mengine imeonesha kuwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amekagua na kutoa hati kwa Mamlaka 185 za Serikali za Mitaa. Kati ya Mamlaka hizo 185; Halmashauri 124 sawa na asilimia 67 zilipata hati inayoridhisha, Halmashauri 53 sawa na asilimia 29 zilipata hati zenye shaka na Halmashauri 8 sawa na asilimia 4 zilipata hati mbaya.
- Kama mnavyofahamu, Halmashauri yenu ni miongoni mwa Halmashauri 6 katika Mkoa wetu zilizopata Hati yenye Shaka na hivyo kututia doa kama Mkoa. Halmashauri nyingine ni; Halmashauri ya Manispaa Kigoma/Ujiji, Halmashauri ya Mji Kasulu, Halmashauri ya Wilaya Buhigwe, Halmashauri ya Wilaya Kasulu na Halmashauri ya Wilaya Uvinza.
- Halmashauri yenu imepata Hati yenye Shaka ikiwa ni baada ya kupata Hati Inayoridhisha mara **sita (6)** mfululizo tangu ilipoanzishwa rasmi katika mwaka wa fedha 2013/2014.

- Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amebainisha msingi wa Halmashauri yenu kupata Hati yenye Shaka kuwa ni;
 - a. Kiasi cha matumizi ya fedha za ruzuku ya kawaida ambacho hakikuthibitishwa sh. 725,663,000**

Maelezo Na. 11 kwenye taarifa za kifedha yameonesha matumizi ya fedha za ruzuku za kawaida ya sh. 11,695,780,000; hata hivyo, mchanganuo wa matumizi hayo kwenye maelezo Na. 44 umeonesha jumla ya matumizi hayo ni sh. 10,970,117,000, hivyo kupelekea tofauti ambayo haikuthibitishwa uhalali wake ya sh. 725,663,000.

- b. Malipo yasiyokuwa na nyaraka toshelezi sh. 194,415,821**

Kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2020, Mkaguzi amebaini kuwa, halmashauri ilifanya malipo ya jumla ya sh. 132,311,821 ambayo hayakuwa na nyaraka toshelezi, wakati hati za malipo zenye jumla ya sh. 62,104,000 hazikupatikana kabisa wakati wa ukaguzi.

- c. Kushindwa kujiridhisha na marekebisho ya hati za madai yaliyofanyika kwenye mfumo wa ukusanyaji mapato sh. 64,651,714**

Mkaguzi amebaini marekebisho ya hati za madai ya mapato (ankara za mapato zilizofutwa) kwenye mfumo wa ukusanyaji mapato (LGRCIS) ya jumla ya sh. 64,651,714 lakini hakukuwa na ushahidi kuwa, marekebisho

hayo yaliidhinishwa na Mkurugenzi wa Halmashauri na hakukuwa na nyaraka za maandishi zilizohalalisha marekebisho hayo.

d. Maelezo yasiyojitosheleza kuhusiana na madai yaliyopoteza thamani sh. 242,820,000

Maelezo Na. 25 kwenye taarifa za fedha yameonesha kupungua kwa thamani ya madai kwa sh. 242,820,000 kulikotokana na mapato yaliyokusanywa lakini hayakupolekwa benki (hayakupokelewa na Halmashauri), lakini hakukuwa na maelezo kuhusiana na chimbuko la kupungua kwa madai hayo, mikakati ya menejimenti na hatua zilizochukuliwa ili kuhakikisha kiasi hicho cha madai kinakusanywa.

- Ninawashauri mkamilishe kufanya marekebisho yanayotakiwa kwenye Kitabu chenu cha hesabu ili kuondoa kasoro zote zilizojitokeza. Aidha, hakikisheni mnawasilisha Kitabu chenu pamoja na marekebisho yake kwa Mkaguzi kwa wakati.
- Pamoja na hoja hizo, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amebainisha mapungufu kadhaa kwenye hesabu zenu kwa mwaka wa fedha 2019/2020. Baadhi ya mapungufu hayo ni;
 - Kuwepo kwa miamala yenye viashiria vya udanganyifu. Mosi, **Ufujaji wa mapato yaliyokusanywa** (sh. 31,493,000) na Pili, **Malipo ya mishahara yenye shaka kwa wakusanya mapato** (sh. 56,126,092). Miamala hii imefanyika kutokana na udhaifu

katika udhibiti wa ndani wa halmashauri na halmashauri kushindwa kufanya tathmini ya vihatarishi vya udanganyifu ili kubaini na kuzuia kutokea kwake.

Naelekeza vyombo husika vifanye uchunguzi wa kina ili kubainisha kiasi halisi cha upotevu wa fedha za umma na kuchukua hatua stahiki kwa wahusika. *Ninawashauri muimarisha udhibiti wa ndani na mara kwa mara fanyeni tathmini ya vihatarishi vya udanganyifu ili kubaini na kuzuia udanganyifu kabla haujatokea.*

- Hadi kufikia tarehe 30 Juni 2020, Halmashauri ilikuwa haijakusanya marejesho ya mikopo ya mishahara yenye jumla ya sh. 26,872,600 kutoka kwa watumishi 18. Hii inaashiria kuwa Halmashauri haina mfumo madhubuti wa kutoa na kurejesha mikopo ya mishahara inayotolewa kwa watumishi. Madeni haya yakikaa kwa muda mrefu yatazuia shughuli zingine kufanyika kutokana na upungufu wa fedha na yanaweza yasilipike kabisa. *Naelekeza mhakikishe kuwa madeni ya mishahara yanakusanywa kwa wakati. Vilevile, kiasi kilichohojiwa kinapaswa kurejeshwa kutoka kwa watumishi husika.*
- Halmashauri ilifanya malipo ya bidhaa zenye thamani ya sh. 42,421,456 ambazo hazikupokelewa. *Ninashauri mhakikishe kwamba bidhaa na huduma zinapokelewa na malipo yafanyike*

baada ya kuthibitisha usahihi wa viwango vya bidhaa kama ilivyoainishwa katika mkataba wa Manunuzi ili kupunguza hatari ya upotevu wa fedha za umma kwa manunuzi hewa au yasiyoendana na mahitaji yaliyoainishwa.

- *Kuwepo kwa miamala iliyofutwa kwenye mfumo wa mapato bila kuthibitishwa wala kupata idhini ya Afisa Masuuli sh. 64,651,714. Miamala inayofutwa bila kuwepo kwa idhini inaongeza hatari ya kutumika vibaya kwa mapato kwa kuwa miamala ya fedha zilizokusanywa kihalali inaweza kufutwa kwenye mfumo na hatimaye fedha hizo kutumika kwa matumizi yasiyokusudiwa. Ninawashauri mhakikishe kuwa mifumo ya udhibiti wa ndani inayohusika na ufutaji wa miamala inaimarishwa ili kuhakikisha kuwa marekebisho yote ya miamala yanapata idhini.*
- *Madai ya Halmashauri yaliyokaa kwa muda mrefu (sh. 285,034,000). Nashauri mchukue hatua stahiki kurekebisha hali hii ikiwemo kuongeza kasi ya kufuatilia na kukusanya madai hayo.*
- *Madeni yasiyolipwa kwa muda mrefu sh. 1,591,952,000. Nawashauri mjiwekee utaratibu wa kulipa madeni awamu kwa awamu na kwa yale yanayosubiri utaratibu wa HAZINA ni vyema kujiwekea utaratibu wa kuyakumbushia.*

- Halmashauri ina mashauri ambayo hayajafungwa kutokana na madai dhidi yake yenye thamani ya sh. 50,615,162 ambayo yanaweza kuathiri mtiririko endelevu wa kifedha. *Nashauri Halmashauri ishughulikie mashauri hayo kwa makini na kadri inavyowezekana imalize mashauri hayo nje ya Mahakama.*
 - Halmashauri haikupeleka sh. 13,863,770 sawa na asilimia 10 ya mapato ya ndani kwenye vikundi vya wanawake, vijana na watu wenye ulemavu. *Nashauri fedha hizo zipelekwe na Mkguzi apewe nyaraka ili afanye uhakiki.*
- Taarifa kamili ya hoja zote za mwaka 2019/2020 na hoja za miaka ya nyuma (ambazo hazijafungwa) itawasilishwa na kujadiliwa katika Mkutano huu.
- Hali halisi ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa miaka ya nyuma (hadi wakati taarifa ya ukaguzi kwa mwaka 2019/2020 inatolewa) inaonesha kwamba mapendekezo **52** yalitolewa kwa Halmashauri yenu ambapo mapendekezo **9** yametekelezwa, mapendekezo **20** yako katika hatua ya utekelezaji, mapendekezo **5** yamejirudia na mapendekezo **18** hayajatekelezwa.

- Nashauri mjiwekee mkakati madhubuti wa kutekeleza kikamilifu mapendekezo yote ya Mdhibili na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yaliyosalia.

MAELEKEZO YA NYONGEZA KUHUSU TAARIFA YA CAG

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Katika Mkutano wa leo mnalo jukumu la kuwachukulia hatua za kinidhamu na kisheria Watumishi waliobainika kuhusika na vitendo vya ubadhirifu (kama wapo) na kutowajibika ipasavyo na hivyo kuiletea Halmashauri yenu hasara na hoja ambazo katika hali ya kawaida ya utendaji makini zisingepaswa kutokea. Uchukuaji huu wa hatua ulenge Watumishi wote waliohusika katika ngazi zote (ngazi za chini, kati na Makao Makuu ya Halmashauri).
- Hakikisheni mnaimarisha uwajibikaji kwenye usimamizi wa fedha na rasilimali nyingine, zingatieni taratibu za fedha na imarisheni mifumo ya udhibiti wa ndani.
- Nidhamu na Uadilifu kwa Watendaji ni muhimu. Watumishi wenye tabia zisizokubalika kwa mujibu wa Sheria, Kanuni na Taratibu za Uendeshaji wa Utumishi wa Umma watakiwe kujirekebisha na wasiposikia wachukuliwe hatua.

- Hakikisheni hoja za ukaguzi zinajibiwa mapema na majibu kuwasilishwa kwa Mkaguzi Mkuu wa Nje ili afanye uhakiki. *Epukeni kuzalisha hoja.*
- Wekeni mikakati na mipango madhubuti kuhusiana na mapungufu yote yaliyojitokeza ili kuhakikisha utekelezaji wa mapendekezo yote ya ukaguzi unafanikiwa. Mikakati hiyo inatakiwa iwe na uhalisia kiutekelezaji; itekelezwe kwa muda uliopangwa na iweke bayana namna ya utekelezaji.
- Halmashauri itenge Bajeti ya kutosha ili kuweza kuwapeleka Wahasibu na Wakaguzi kwenye Mafunzo ya mara kwa mara yanayoendeshwa na wataalamu wa Ufungaji wa Hesabu ili kuweza kupata miongozo mipya na marekebisho yake (IPSAS).
- Halmashauri itoe kipaumbele katika maandalizi ya Hesabu za Mwisho kwa kuhakikisha waandaaji wanawekewa mazingira mazuri wakati wa zoezi hilo na kuwaondolea mwingiliano kati ya jukumu hilo na majukumu yao mengine ya kila siku.

MASUALA YA KUZINGATIA

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

Masuala yafuatayo yazingatiwe:

- i. Zingatieni Sheria, Kanuni na Taratibu katika Utekelezaji wa Majukumu yenu. Katika eneo hili mnaongozwa na Kanuni za Maadili ya Madiwani

na Kanuni za Maadili kwa Watumishi wa Umma. Ni utovu wa Maadili na ni uvunjaji wa Sheria kwa Wah. Madiwani na Watumishi wa Umma kutumia nafasi na Madaraka yao kujipatia Mikataba na Zabuni mbalimbali ni makosa pia kwa Viongozi na Watendaji kutumia vibaya fedha na mali nyingine za Serikali.

- ii. Simamieni ubora na viwango katika Miradi inayotekelezwa. *Nawashauri muwakemee Watendaji wasiozingatia ubora katika usimamizi wa Miradi inayotekelezwa na pale inapobidi Mamlaka zishauriwe kuchukua hatua kwa mujibu wa Sheria, Kanuni na Taratibu zinazosimamia Utumishi wa Umma.*
- iii. Zingatieni ratiba za vikao katika ngazi zote na hakikisheni Mikutano Mikuu ya Vijiji, Kamati za Maendeleo za Kata (WDCs) na Mabaraza ya Kata inafanyika. Iwapo Mikutano hiyo itafanyika kwa kuzingatia ratiba zake (na pale inapobidi kwa dharura) changamoto mbalimbali zinazowakabili Wananchi katika maeneo yenu zitapatiwa ufumbuzi.
- iv. Simamieni na hakikisheni fedha kwa ajili ya Vikundi vya Wanawake, Vijana na Walemavu zinatengwa na kutolewa kwa walengwa. Fedha hizi ni asilimia 10 ya mapato ya ndani ya Halmashauri (yasiyo ya masharti).
- v. Fanyeni tathmini ya kina ya uwezo wa vyanzo vyenu vya mapato na wekeni mikakati inayotekelezeka ya kuimarisha na kuboresha

usimamizi wa mapato ili kuongeza makusanyo ya mapato ya ndani (katika mwaka wa fedha 2019/2020 Halmashauri yenu ilikusanya mapato zaidi kwa **asilimia 6** ya malengo ya mwaka). Licha ya mafanikio hayo, Halmashauri yenu ilikuwa na uwezo wa kujitegemea wa **asilimia 5** tu (mlikuwa tegemezi kwa Serikali Kuu kwa **asilimia 95**). *Hakikisheni mnatumia vyema Mfumo wa Kielektroniki wa Kukusanya Mapato ili muweze kupata fedha za kutosha kuboresha huduma za Jamii na kuchangia Shughuli za maendeleo.*

- vi. Afisa Masuuli ahakikishe Wakuu wa Idara na Vitengo wote wanahusika katika utoaji wa taarifa muhimu kwa ajili ya kuandaa taarifa ya fedha. Afisa Masuuli anapaswa kuhakikisha ubora na usahihi wa taarifa zinazowasilishwa kwa ukaguzi.
- vii. Halmashauri iboreshe mfumo wa utunzaji nyaraka, hii ikiwa ni pamoja na kutenga chumba maalum kwa ajili ya kutunzia nyaraka za fedha na manunuzi. Aidha, ateuliwe mtumishi mmoja makini atakayehusika na utunzaji wa nyaraka mbalimbali za fedha zikiwemo hati za malipo.

HITIMISHO

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

Kwa kuhitimisha, natoa msisitizo kwamba;

- Halmashauri iimarishe usimamizi wa vyanzo vya mapato na ufuatiliaji wa makusanyo. *Kuweni wabunifu na ibueni vyanzo vipya vya mapato.*

- Zibeni mianya yote ya upotevu wa mapato na chukueni hatua za kisheria na kiutawala kwa wote watakaobainika kuhujumu ukusanyaji wa mapato. *Katika hili, hamna sababu ya kumvumilia Yeyote.*
- Imarisheni Idara ya Fedha, Kitengo cha Sheria, Kitengo cha TEHAMA, Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani na Kitengo cha Manunuzi kwa kuwasiliana na Mamlaka ili waweze kuletwa Watumishi wa kutosha na wenye sifa stahiki za kielimu na kimaadili.
- Boresheni utoaji huduma na tatueni kero za Wananchi kwa wakati. *Hapa ninawaomba Wah. Madiwani mjiwekee utaratibu wa kutenga siku moja kwa wiki kusikiliza kero na Malalamiko ya Wananchi katika Maeneo yenu na kuyatafutia ufumbuzi.*
- Endeleeni kutenga fedha za mapato ya ndani na kuzipeleka kuchangia utekelezaji wa miradi ya Maendeleo kwa kuzingatia kiwango kilichowekwa.
- Imarisheni uwezo wa Wakuu wenu wa Idara na Vitengo kwa kuwawekea utaratibu wa kupata Mafunzo kazini kuhusu masuala ya Menejimenti.

Akhsanteni kwa Kunisikiliza.

=====